

Nr 12

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa bestämmelser till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 januari 1961 dagtecknad proposition, nr 27, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

- 1) antaga de inom departementet utarbetade förslagen till
 - a) förordning med vissa bestämmelser till förebyggande av nötkreaturstuberkulos och brucellos hos husdjur;
 - b) förordning om bekämpande av salmonellainfektion hos djur m. m.;
- 2) godkänna de föreslagna grunderna för utgivande av statlig ersättning för inkomstbortfall m. m. vid isolering och dylika ingripanden på grund av epizooti;
- 3) till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

Beträffande innehållet i vissa till statsrådsprotokollet fogade bilagor får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 552 av herr *Larsson, Nils Theodor, m. fl.*, likalydande med II: 655 av herr *Hedin m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels med godkännande av vad som i propositionen i övrigt föreslagits hemställa, att 9 § 8 mom. inom epizootikungörelsen ändras i överensstämmelse med veterinärstyrelsens i andra hand framförda förslag sålunda, att föreskriften om »särskilda fall» slopas,

dels ock hemställa att Kungl. Maj:t måtte låta ytterligare utreda frågan om ersättning av statsmedel för av varuhavare lidna förluster till följd av myndigheternas ingripande för bekämpande av de smittsamma husdjurssjukdomarna.

2) I: 553 av herr *Mossberger* och herr *Andersson, Bertil*, likalydande med II: 654 av herr *Odhe*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta

dels att ersättning till den som genom isolering på grund av epizooti gått

miste om arbetsinkomst skall utgå med belopp motsvarande löneöverens-
kommelse i gällande kollektivavtal,

dels att som sin mening uttala vad i motionen anförts angående snabbare
utbetalning av ersättning vid inkomstbortfall.

3) I: 551 av herr *Jonasson* och herr *Andersson, Axel Emanuel*, likalydan-
de med II: 652 av herr *Johansson* i Dockered *m. fl.*, i vilka motioner hem-
ställts, att riksdagen måtte

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad prövning av frågan
om finansieringen av den fortlöpande kontrollen för bekämpande av nöt-
kreaturstuberkulos och brucellos hos husdjur, varvid må övervägas fördel-
ning av kostnaderna med hälften på statsverket och hälften på djurägarnas
organisationer i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels medge att i avvaktan på resultatet av prövningen ifrågavarande kost-
nader må bestridas med statsmedel.

Vidare har hemställts att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till
härför erforderlig medelsanvisning.

4) I: 550 av herr *Jonasson* och herr *Andersson, Axel Emanuel*, likalydan-
de med II: 653 av herr *Johansson* i Dockered *m. fl.*, i vilka motioner hem-
ställts, att riksdagen måtte medge att djurägare må erhålla full ersättning
av statsmedel för förluster, som utan hans eget vållande åsamkas honom ge-
nom stadgande i den i propositionen föreslagna förordningen om bekämpan-
de av salmonellainfektion hos djur eller enligt densamma meddelade be-
stämmelser, i enlighet med vad i motionerna anförts, och anhålla hos Kungl.
Maj:t om utfärdande av ersättningsregler i överensstämmelse härmed.

Vidare har hemställts att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till
härför erforderlig medelsanvisning.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna torde utskottet få hän-
visa till motionerna I: 552, I: 553, II: 652 och II: 653.

Departementschefen

I fråga om *åtgärder mot nötkreaturstuberkulosen* anför departementsche-
fen följande.

»1941 års förordning (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos
nötkreatur (i det följande kallad tuberkulosförordningen) ger dels bestäm-
melser för tuberkulosfria områden och dels bestämmelser för riket i övrigt.
De senare bestämmelserna är emellertid inte längre aktuella. På grund av
kungörelse den 18 juni 1958 (nr 321) är nämligen numera riket i sin helhet
att anse som tuberkulosfritt.

Tuberkulosförordningens aktuella bestämmelser innebär till en början
att epizootilagen skall vara tillämplig på tuberkulos hos nötkreatur. Det-
ta medför bland annat att djurägare är pliktig att inom högst 24 timmar
anmäla sjukdomsfall hos veterinär och att veterinär har viss undersöknings-
plikt. Intill dess resultatet av undersökningen föreligger, må djurägaren icke

utan veterinärens samtycke förfoga över det sjuka djuret eller dess produkter. Vidare ger epizootilagen veterinärstyrelsen befogenhet att meddela bindande föreskrifter om smittrening med mera. Djurägaren är skyldig att lämna erforderligt biträde vid förrättning enligt epizootilagen, och envar måste foga sig i vad myndigheterna föreskriver eller eljest åtgör för sjukdomens bekämpande.

Epizootilagen innehåller också bestämmelser om spärr-, misstänkt- och smittförklaring och till dessa institut knutna möjligheter för myndigheterna att vidtaga åtgärder av djupt ingripande art samt om nedslaktning. Dessa bestämmelser är emellertid giltiga blott i den mån Kungl. Maj:t särskilt föreskrivit det, och dylik föreskrift har inte meddelats i fråga om nötkreaturstuberkulosen. Till en del uppväges detta av bestämmelser i tuberkulosförordningen. Där stadgas sålunda att veterinär, som konstaterat tuberkulos hos nötkreatur, skall förbjuda ägaren att intill dess besättningen undersökts med tuberkulin, utsläppa kreaturen på gemensamhetsbete eller flytta dem till ladugård där andra djur förekommer. Tuberkulösa nötkreatur måste enligt förordningen nedslaktas och, om över hälften av besättningen är tuberkulös, kan veterinärstyrelsen förordna om nedslaktning även bland de övriga nötkreaturen. Finnes tuberkulöst husdjur av annat slag i ladugården, skall det avlägsnas därifrån eller nedslaktas.

Med stöd av 11 § epizootilagen har Kungl. Maj:t i epizootikungörelsen meddelat närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar. Förutom särskilda föreskrifter rörande de olika sjukdomarna innehåller kungörelsen i 2—12 §§ allmänna bestämmelser om bland annat ersättning av statsmedel för förluster och utgifter som föranletts av sjukdomsbekämpande. Rörande förlust genom nedslaktning gäller att ersättning skall utgå efter det värde, som djuret skulle ha haft om sjukdomen inte inträffat, minskat med det värde djuret i slaktat skick har för ägaren. Bland utgifter, som enligt kungörelsen gäldas av allmänna medel, må i detta sammanhang framhållas kostnader för smittrening, diagnostisering och laboratorieundersökning. Epizootikungörelsen är inte tillämplig på nötkreaturstuberkulosen. Även enligt tuberkulosförordningen utgår emellertid av allmänna medel ersättning för nedslaktade nötkreatur, men ersättningen är här fixerad till 200 kronor för djur om minst ett års ålder och 50 kronor för yngre djur, Kungl. Maj:t dock obetaget att för visst fall medge högre gottgörelse. Smittrening av ladugård skall enligt tuberkulosförordningen bekostas av ägaren. Tuberkulinundersökning bekostas däremot av allmänna medel.

Tuberkulosförordningen är inte ett instrument enbart för direkt bekämpande av nötkreaturstuberkulos utan ger också möjligheter att förebygga sjukdomen genom en omfattande hälsokontroll. Med stöd av 2 § förordnar sålunda veterinärstyrelsen om fortlöpande kontrollundersökningar med tuberkulin inom landets nötkreatursbesättningar samt om tuberkulinundersökningar inom nötkreatursbesättningar som skall helt eller delvis skingras genom försäljning på auktion eller annorledes. Även dessa undersökningar

bekostas av allmänna medel. Enligt principbeslut av 1958 års riksdag skall emellertid från och med den 1 juli 1961 kostnaden bäras av djurägarna själva.

Med anledning av 1958 års riksdagsbeslut har veterinärstyrelsen utarbetat förslag till en ny förordning om åtgärder mot nötkreaturstuberkulos. I allt väsentligt kan jag ansluta mig till förslaget sakliga innehåll. I formellt hänseende bör emellertid enligt min mening endast de grundläggande bestämmelserna, i synnerhet de som ålägger djurägarna skyldigheter och kostnader, underställas riksdagen i form av en förordning. Denna bör också innehålla bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta att epizootilagen skall vara tillämplig på nötkreaturstuberkulosen. De härutöver erforderliga bestämmelserna torde kunna, i den mån så erfordras med stöd av förordningen, utfärdas i administrativ ordning.

Den nya förordningen med bestämmelser till förebyggande av nötkreaturstuberkulos kan lämpligen inledas med ett bemyndigande för veterinärstyrelsen att fullfölja de fortlöpande kontrollundersökningarna med tuberkulin samt att förordna om tuberkulinundersökning inom nötkreaturbesättningar som skall helt eller delvis skingras genom försäljning på auktion eller annorledes. Undersökningarna av den senare typen får anses särskilt betydelsefulla med hänsyn till den risk för smittspridning, som kan vara förbunden med skingring av kreatursbesättning. Såsom veterinärstyrelsen föreslagit bör det därför åläggas djurägare att i viss omfattning varsko de veterinära myndigheterna om förestående försäljning av nötkreatur. En dylik bestämmelse synes lämpligen kunna utformas såsom ett förbud att från nötkreatursbesättning under loppet av tre månader annorledes än till slakt sälja flera än tio djur över ett års ålder utan att ägaren i god tid underrättat läns- eller distriktsveterinären om försäljningen. Veterinärstyrelsen bör dock äga rätt att medge undantag från förbudet. Vidare bör stadgas skyldighet för innehavare av nötkreatur att hålla djuren tillgängliga för påbjuden tuberkulinundersökning samt att lämna erforderligt biträde vid undersökningen. — I enlighet med vad för närvarande gäller och veterinärstyrelsen föreslagit bör förordningen också innehålla förbud att i ladugård hålla fjäderfä annorstädes än i utrymme som är avskilt från ladugården i övrigt på sätt veterinärstyrelsen bestämmer. — Förseelse mot förordningen torde böra straffas med dagsböter. Liksom vid förseelse mot epizootilagen torde också böra öppnas möjlighet att förklara den skyldige helt eller delvis förlustig den rätt till ersättning av allmänna medel, som må tillkomma honom enligt epizootibestämmelserna.

Den av riksdagen beslutade skyldigheten för djurägare att bestrida kostnaderna för de förebyggande tuberkulinundersökningarna torde också böra inskrivas i förordningen. En bestämmelse om sådan skyldighet — som tydligen bör avse även kostnaden för nyttjat tuberkulin — hindrar givetvis inte att skyldigheten kan fullgöras av djurägarnas organisationer efter överenskommelse med veterinärväsendet. En dylik anordning synes väl värd att prövas. Härtill torde inte, såsom ifrågasatts av veterinärstyrelsen, erfordras

något särskilt bemyndigande, då jag förutsätter att styrelsen inte engagerar sig ekonomiskt. — I överensstämmelse med riksdagens principbeslut och veterinärstyrelsens förslag bör Skaraborgs län, som jämförelsevis sent blev att anse som tuberkulosfritt, ännu en gång genomgåas med fortlöpande tuberkulinundersökningar på statsverkets bekostnad. Medan förordningen i övrigt bör träda i kraft den 1 juli 1961, torde därför på Kungl. Maj:ts förordnande få bero när så skall ske i fråga om bestridande av kostnaderna för de fortlöpande tuberkulinundersökningarna i Skaraborgs län.

Övriga bestämmelser torde, såsom jag redan antytt, kunna utfärdas av Kungl. Maj:t eller veterinärstyrelsen, sedan förordningen beslutats. För att ge en bättre överblick vill jag dock redan nu något beröra innehållet i de bestämmelser som enligt min mening bör utfärdas av Kungl. Maj:t. Dessa kan, enligt vad veterinärstyrelsen under hand meddelat, utan olägenhet tills vidare begränsas till att avse nötkreaturstuberkulos hos klövbärande husdjur och häst. Bestämmelserna i epizootilagen bör förklaras tillämpliga på sjukdomen, och detta anser jag nu böra gälla även lagens bestämmelser om spärr-, misstänkt- och smittförklaring samt nedslaktning. Såsom veterinärstyrelsen framhållit kan nämligen en önskvärd förlängning av intervallerna mellan de fortlöpande kontrollundersökningarna inte utan allvarlig risk genomföras, om inte myndigheterna får ökade befogenheter att ingripa mot spridning av yppad tuberkulossmitta. Det bör således åligga veterinär, som har grundad anledning misstänka att sjukdomen förekommer, att förklara stället i fråga spärrat samt att därvid, i den mån veterinärstyrelsen så föreskriver, anbefalla isolering och meddela förbud att från stället bortföra djur, som kan angripas av sjukdomen, och mjölk ävensom i övrigt vidtagna nödiga åtgärder till förhindrande av smittspridning. Vidare bör det åligga länsstyrelse att på begäran av veterinärstyrelsen förklara ställe, där sjukdomen inträffat eller misstänkes förefinnas, jämte i erforderlig utsträckning omkringliggande område smittat eller misstänkt för smitta. I samband med sådan förklaring ankommer jämlikt epizootilagen på länsstyrelsen att enligt veterinärstyrelsens anvisningar och föreskrifter utfärda erforderliga bestämmelser till förekommande och hämmande av sjukdomen. Bland annat kan ifrågakomma att anbefalla isolering av platsen ävensom meddela förbud att begagna betesmark och att till platsen införa djur, som kan angripas av sjukdomen, eller därifrån utföra djur eller mjölk eller andra produkter eller varor som kan bidra till spridande av smitta.

Genom att epizootilagens nedslaktningsbestämmelser göres tillämpliga på nötkreaturstuberkulosen får veterinärstyrelsen bland annat möjlighet att, i den mån så erfordras för hämmande av inträffad sjukdom, besluta om nedslaktning såväl av hel besättning, vari smitta inkommit eller misstänkes ha inkommit, som av enstaka sjuka eller för sjukdom misstänkta djur. Enligt veterinärstyrelsens förslag måste nedslaktningen, då så kan ske utan olägenhet, verkställas på offentligt slakthus eller kontrollslakteri. I stället för ett så generellt stadgande bör enligt min mening ges befogenhet åt veterinärstyrelsen att i det särskilda fallet föreskriva att nedslakt-

ningen skall ske på sådan inrättning eller också i annan lokal som styrelsen godkänt. En i viss mån likartad bestämmelse finnes i 8 § epizootikungörelsen. De övriga allmänna bestämmelserna, nämligen 2—7 och 9—12 §§, i epizootikungörelsen torde, såsom veterinärstyrelsen föreslagit, böra förklaras omedelbart tillämpliga på nötkreaturstuberkulosen. Detta medför bland annat att tuberkulinundersökning, som sker med anledning av inträffad eller misstänkt sjukdom, alltjämt kommer att bekostas av allmänna medel. Andra följder blir att även smittrening bekostas av statsmedel och att ersättning för nedslaktat djur utgår efter värdering i det enskilda fallet. I det sistnämnda hänseendet har statskontoret velat bibehålla tuberkulosförordningens system med fasta ersättningar. Detta system måste emellertid ses mot bakgrunden av tidigare rådande förhållanden, som gjorde att det i hög grad berodde på ägaren om en besättning kunde förbli tuberkulosfri eller ej. Då numera alla besättningar formellt är tuberkulosfria, torde, såsom veterinärstyrelsen anmärkt, förekommande återfall få tillskrivas omständigheter varöver djurägaren knappast kunnat råda. Rättvisa och billighet synes därför fordra att ersättning utgår efter de inom epizootilagstiftningen gängse grunderna, särskilt som kostnaderna för den förebyggande hälsokontrollen nu skall åvila djurägarna. På sätt veterinärstyrelsen framhållit skulle det inte heller innebära någon nämnvärd besparing för statsverket att bibehålla de fasta ersättningarna.

Vidare torde bemyndigande böra lämnas veterinärstyrelsen att, då nötkreaturstuberkulos inträffar, förordna veterinär att i erforderlig omfattning närmare undersöka sjukdomens utbredning. Liksom för närvarande bör slutligen stadgas förbud att undersöka nötkreatur med tuberkulin utan veterinärstyrelsens medgivande. Stadgandet har till syfte att hindra missbruk av detta viktiga diagnostiska medel, och jag anser knappast tillrädligt att, såsom ifrågasatts under remissbehandlingen, göra någon uppmjukning i förevarande sammanhang. Jag förutsätter då att medgivande alltid kan erhållas utan tidsutdräkt och förvägras blott om särskilda skäl talar för avslag. I viss omfattning kan måhända generella medgivanden vara befogade. De äldre kungörelser, som anges i veterinärstyrelsens författningsförslag, bör upphöra att gälla då de nya bestämmelserna träder i kraft.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i sitt remissyttrande upptagit en fråga om undersökning av ladugårdspersonal då tuberkulos konstaterats hos nötkreatur. Liknande spörsmål beröres i ett betänkande angående åtgärder för att förbättra konsumtionsmjölkens beskaffenhet (SOU 1960: 29) vilket för närvarande remissbehandlas. Det vill synas som om en åtminstone tillfällig lösning av frågan kan nås genom samarbete mellan veterinärerna och dispenserarna.»

Vad gäller åtgärder mot *brucellos* uttalar departementschefen följande.

»1943 års kungörelse (nr 387) angående bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur (kastsjukekungörelsen) ger dels bestämmelser för

kastsjukefria områden och dels bestämmelser för riket i övrigt. De senare bestämmelserna — liksom den för samma delar av riket gällande förordningen den 16 maj 1947 (nr 209) angående vissa åtgärder för bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur — är emellertid inte längre aktuella. På grund av kungörelse den 30 juni 1953 (nr 501) är nämligen numera riket i sin helhet att anse som kastsjukefritt.

Genom kastsjukekungörelsens aktuella bestämmelser föreskrives bland annat att såväl epizootilagen som de allmänna bestämmelserna i epizootikungörelsen skall äga tillämpning på smittsam kastning hos nötkreatur. Rörande innebörden härav torde jag få hänvisa till vad jag anfört i fråga om nötkreaturstuberkulosen. Liksom beträffande denna är instituten spärr- och misstänktförklaring inte satta i kraft. Veterinär äger dock meddela ägare av insjuknat djur erforderliga föreskrifter till förhindrande av smittspridning. Smittförklaring kan ske enligt särskilda bestämmelser i kastsjukekungörelsen, och i anslutning till sådan förklaring äger veterinärstyrelsen förordna om nedslaktning av de smittade djuren eller, om så befinnes nödvändigt för att hindra smittspridning, av hela besättningen.

Liksom 1941 års tuberkulosförordning ger kastsjukekungörelsen även viss möjlighet att föranstalta om kontrollundersökningar i rent förebyggande syfte. Med stöd av 18 § förordnar sålunda veterinärstyrelsen om blodprovsundersökningar på förekomst av kastsjuka inom nötkreatursbesättningar som skall helt eller delvis skingras genom försäljning på auktion eller annorledes. De med undersökningarna förenade kostnaderna bestrides av allmänna medel. Styrelsen är vidare bemyndigad att för kontroll på förekomst av kastsjuka förordna om fortlöpande undersökningar enligt den så kallade ABR-metoden av samlingsmjölkprov från mejerierna i riket samt att till mejeriorganisation, som insänt sådana prov till av veterinärstyrelsen anvisat laboratorium, utge ersättning för kostnaderna i samband med provens uttagande och insändande. Även laboratorieundersökningen bekostas av allmänna medel. Enligt principbeslut av 1958 års riksdag skall emellertid från och med den 1 juli 1961 beträffande både blodproven och mjölkproven kostnaderna för såväl provtagning som insändande och undersökning av prov bäras av djurägarna själva.

Med anledning av 1958 års riksdagsbeslut har veterinärstyrelsen utarbetat förslag till en förordning om åtgärder mot smittsam kastning (brucellos) hos husdjur. I allt väsentligt kan jag ansluta mig till förslagets sakliga innehåll. I formellt hänseende bör emellertid enligt min mening bestämmelserna endast i vad de är av grundläggande natur intagas i en författning som underställes riksdagen — lämpligen i samma förordning som reglerna om nötkreaturstuberkulosen — men i övrigt utfärdas i administrativ ordning.

Den nya förordningen med bestämmelser till förebyggande av nötkreaturstuberkulos bör följaktligen avse även förebyggande av brucellos hos husdjur samt innehålla bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta att epizootilagen skall vara tillämplig på sådan brucellos. Vidare bör veterinärstyrelsen

sen bemyndigas att fullfölja de fortlöpande kontrollundersökningarna av samlingsmjölkprov samt att förordna om blodprovsundersökning inom nötkreatursbesättning som skall helt eller delvis skingras genom försäljning på auktion eller annorledes. Djurägare bör åläggas att ställa sina djur till förfogande för påbjuden blodprovsundersökning samt att lämna erforderligt biträde vid undersökningen och bekosta densamma. I förordningen bör också stadgas skyldighet för innehavare av mejeri att, då veterinärstyrelsen påbjudit mjölkundersökning, enligt styrelsens föreskrifter uttaga och till veterinärbakteriologiskt laboratorium insända prov av mjölk från mejeriets leverantörer. De med undersökningen förenade kostnaderna skall enligt veterinärstyrelsens förslag gäldas av mejeriet. Även om denna lösning formellt avviker från 1958 års principbeslut, finner jag mig kunna tillstyrka densamma. Uppbördsförfarandet blir ju på detta sätt betydligt enklare än om varje enskild djurägare skulle direkt svara för sin andel i kostnaderna.

I fråga om de administrativa bestämmelser, som bör utfärdas om riksdagen antager förordningen, torde jag få hänvisa till föregående avsnitt. Vad jag härutinnan yttrat om nötkreaturstuberkulos hos klövbärande husdjur och häst är tillämpligt även på brucellos hos klövbärande husdjur. Jag vill emellertid framhålla att de sakliga avvikelserna från vad för närvarande gäller blir mindre omfattande beträffande den senare sjukdomen. Så är till exempel epizootikungörelsens allmänna bestämmelser med sina ersättningsregler redan nu tillämpliga på brucellosen.»

Beträffande åtgärder mot salmonellainfektion uttalar departementschefen sig sålunda.

»Betydande skador av ekonomisk och annan art har under det senaste årtiondet vållats av salmonellainfektioner. Särskilt den svåra paratyfusepidemien under åren 1953 och 1954 torde ännu vara i friskt minne. Skadorna drabbar både enskilda människor och det allmänna. Veterinärstyrelsen har belyst detta förhållande med siffror. Enligt styrelsens uppgift har sedan år 1953 mer än 14 000 människor insjuknat i salmonellainfektioner. Antalet sjukdagar beräknas till 250 000 och de sammanlagda kostnaderna för arbetsbortfall och sjukvård till minst 30 miljoner kronor. Några säkra uppgifter om de jordbruksekonomiska förlusterna föreligger inte men de kan enligt veterinärstyrelsens mening skattas till miljonbelopp.

Från det allmännas sida har betydelsefulla insatser redan gjorts i kampen mot salmonellainfektionerna. Vad särskilt gäller bekämpandet av salmonellos hos husdjur har exempel på sådana insatser lämnats i den föregående redogörelsen. Det är också tydligt att vidtagna åtgärder burit frukt. En avsevärd förbättring av läget har sålunda skett under senare år.

Läget på förevarande område är nu förhållandevis gynnsamt. Salmonelloserna är emellertid till sin natur nyckfulla och en god beredskap mot dem är nödvändig. Jag ansluter mig därför till veterinärstyrelsens av samtliga remissinstanser biträdda förslag, att nya och, så långt sig göra låter, för hela området enhetliga regler bör utfärdas för att höja beredskapen och möjliggöra ett effektivare bekämpande av utbrutna sjukdomar.

Som framgår av den tidigare redogörelsen anser veterinärstyrelsen, att bestämmelserna bör omfatta alla av salmonellabakterier orsakade sjukdomar utom smittsam kastning hos häst och hönstufus, för vilka sjukdomar särskilda regler redan gäller. I fråga om vilka djur bestämmelserna bör omfatta synes veterinärstyrelsen åsyfta samtliga husdjur och andra i fångenskap hållna djur. Jag ansluter mig till veterinärstyrelsens förslag i dessa delar. I likhet med styrelsen anser jag också att det vid smitta hos enstaka sällskapsdjur, såsom hund eller katt, som regel bör ankomma på hälsovårdsnämnd att i samråd med tjänsteveterinär besluta om erforderlig åtgärd med stöd av andra bestämmelser.

Arten av de ingripanden som erfordras för att bekämpa salmonellainfektion måste, som veterinärstyrelsen framhållit, i hög grad bli beroende av vilka djur sjukdomen drabbar. Sjukdomsförloppet kan vidare vara mycket oberäkneligt och kan växla betydligt mellan likartade besättningar. På grund härav är det nödvändigt, att reglerna utformas med en viss elasticitet. Enligt styrelsens författningsförslag, vars sakliga innehåll jag i allt väsentligt biträder, blir gången i huvudsak följande.

Sedan misstanke uppkommit om salmonellasmitta, förordnas veterinär att verkställa närmare undersökning. Denna kan behöva omfatta såväl gården i fråga som exempelvis företag varifrån fodermedel levererats till gården. Veterinären har sedan att vidtaga de åtgärder som befinnerse erforderliga för att bekämpa sjukdomen. Han kan exempelvis meddela anvisningar och föreskrifter om smittrening och om isolering av djur ävensom förbjuda att djur eller produkter, som kan sprida smitta, föres från stället eller att djur, som kan bli smittade, föres dit. Däremot skall veterinär inte äga befogenhet att förordna om nedslaktning. Sådan befogenhet skall endast tillkomma veterinärstyrelsen eller Kungl. Maj:t. Veterinärstyrelsen utgår från att nedslaktning, i varje fall av andra djur än fjäderfä, i allmänhet inte behöver tillgripas i någon större omfattning. För att bemästra smitta i fjäderfäbesättning kan ibland erfordras att ägg förstöres.

Veterinärstyrelsen föreslår att nötkreatur, får, get, svin eller häst, som härrör från en smittad eller för smitta misstänkt besättning, inte skall få slaktas annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Jag biträder i princip detta förslag men anser att en sådan regel knappast kan göras undantagslös. I vissa trakter, särskilt i övre Norrland, kan avståndet till offentligt slakthus eller kontrollslakteri vara så stort, att det kan te sig oskäligt att kräva, att djuret endast får slaktas i sådan inrättning. Veterinärstyrelsen bör därför erhålla befogenhet att dispensera från ifrågavarande föreskrift. Vidare bör också öppnas möjlighet att i nödfall avliva djuret innan det föres till slakteriinrättningen. Detta sker enklast genom att låta författningsrummet hänvisa till bestämmelserna om nödslakt i 12 § 1 mom. lagen den 20 mars 1959 om köttbesiktning m. m.

Även till veterinärstyrelsens förslag om kontroll över de yrkesmässigt drivna äggkläckerierna kan jag ansluta mig. Med sådant kläckeri åsyftar jag då inte anläggningar för kläckning enbart av ägg, producerade av anläggningens

innehavare, eller för frambringande av djur enbart för innehavarens behov. Statskontoret har befarat, att bestämmelserna om skyldighet för innehavare av kläckeri att föra anteckningar skulle komma att fordra ett kostnadskrävande kontrollsystem. Dessa farhågor anser jag överdrivna. Veterinärstyrelsen har i denna fråga anfört, att yrkesmässiga kläckerier torde böra omfattas av länsveterinärernas inspektioner, vare sig kläckningsjournal föres eller inte, och att någon annan löpande kontroll inte synes erforderlig.

Det största intresset under remissbehandlingen har ägnats åt frågan om ersättning för kostnader och förluster, som föranleds av ingripanden enligt de föreslagna bestämmelserna. Veterinärstyrelsens förslag innebär, att djurägaren skall vara berättigad till ersättning av statsmedel för nedslaktat djur eller förstörda ägg med tre fjärdedelar av djurets respektive äggens marknadsvärde. Kan slaktprodukten nyttiggöras skall ersättning utgå med tre fjärdedelar av skillnaden mellan marknadsvärdet och vad slaktprodukten inbringat. Vidare föreslår styrelsen, att ersättning av statsmedel skall utgå för desinfektionskostnader och laboratorieundersökningar. I övrigt föreligger enligt förslaget inte någon rätt till ersättning. Styrelsen menar dock, att fall kan förekomma då det kan vara rimligt att ersättning utgår med högre belopp och för andra skador och förluster än nyss sagts. Beslut här-om skall kunna meddelas av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall.

Mot de föreslagna ersättningsreglerna har statskontoret invänt, att samma principer bör gälla som vid tvångsnedslaktning på grund av tuberkulos och att ersättning för nedslaktade djur därför bör utgå med fasta belopp. Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska svinavelsföreningen och Sveriges fjäderfäavelsförening hävdar däremot, att ersättning bör utgå med djurets fulla värde.

För min del anser jag, att veterinärstyrelsens förslag innebär en rimlig avvägning mellan det allmännas och de enskilda djurägarnas intressen. Förslaget möjliggör en smidigare tillämpning än vad det av statskontoret förordade systemet med fasta belopp medger. Detta system skulle, som veterinärstyrelsen påpekat, även medföra vissa praktiska olägenheter, eftersom fråga är om ett stort antal olika djurkategorier och en förteckning över ersättningsbelopp därför måste göras mycket detaljerad och dessutom måste överses med korta mellanrum. Någon större besparing av värderingskostnader skulle systemet med fasta belopp enligt min åsikt knappast medföra. Dels torde det, som jag redan anfört, inte bli aktuellt med nedslaktning i någon större omfattning av andra djur än fjäderfän, beträffande vilka värderingsförfarandet är mycket enkelt, dels lär en utbruten sjukdom under alla förhållanden föranleda upprepade besök av veterinär på den smittade gården. Vid sådant besök kan värdering ske utan särskild kostnad för veterinärens inställelse.

En viss begränsning av ersättningen på sätt veterinärstyrelsen föreslagit synes dock motiverad som en sporre för djurägaren att själv vara verksam för att hindra smittans spridning. Möjligheten att förebygga salmonellasmit-

ta måste nämligen till inte ringa del anses bero på ägarens insatser. Emellertid kan smitta också spridas till en djurbesättning genom exempelvis infekterade fodermedel trots största försiktighet från djurägarens sida. Oskäliga resultat av ersättningsbestämmelserna kan i dylika fall undgås genom den föreslagna regeln om att Kungl. Maj:t skall äga att bestämma högre ersättning efter särskild prövning.

Även i övrigt kan jag i allt väsentligt ansluta mig till det sakliga innehållet i de föreslagna ersättningsreglerna. Liksom fallet är enligt epizootibestämmelserna bör dock ersättning ej utgå för avlivad hund eller katt. I fråga om förverkande av rätt till ersättning synes också, liksom beträffande övriga påföljder, böra eftersträvas en närmare anslutning till epizootilagens regler.

Vad därefter beträffar frågan huruvida de föreslagna bestämmelserna bör utfärdas särskilt eller inarbetas i epizootilagen finner jag övervägande skäl tala för veterinärstyrelsens förslag, att en särskild förordning i ämnet bör utfärdas. Denna torde emellertid kunna göras mera begränsad än styrelsens författningsförslag. Ett par där intagna bestämmelser synes vara av den art, att deras utfärdande närmast bör ankomma på styrelsen; och huvuddelen av ersättningsreglerna torde jämte en del tillämpningsföreskrifter lämpligen böra utfärdas av Kungl. Maj:t.»

I fråga om *ersättning för inkomstbortfall vid isolering på grund av epizooti* framför departementschefen följande synpunkter och förslag.

»Vid bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar äger myndigheterna i vid omfattning påbjuda isolering och andra dylika åtgärder, som kan medföra förluster för den enskilde medborgaren. För inkomstbortfall till följd av sådan åtgärd kan utgå ersättning av statsmedel enligt bestämmelser i 9 § 8 mom. epizootikungörelsen. Härför erfordras att vederbörande vårlats väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst samt att därutöver skall föreligga särskilda skäl för ersättning. Ansökan om ersättning prövas av veterinärstyrelsen eller, om det begärda beloppet överstiger 200 kronor, av Kungl. Maj:t. Den tämligen snäva begränsningen av ersättningsmöjligheterna har föranlett riksdagen att hemställa om översyn av bestämmelserna. Vederbörande riksdagsutskott anmärkte i detta sammanhang, att ersättning syntes medges endast vid ömmande omständigheter, samt ifrågasatte om det inte kunde vara motiverat med något vidgade möjligheter. Utskottet framhöll också, att allmänheten borde i största möjliga utsträckning förmås medverka att hindra smittspridning samt att sjukdomsbekämpandet kunde försvåras om den enskilde nödgas påtaga sig betydande ekonomiska uppoffringar.

Såsom veterinärstyrelsen framhållit har i tiden efter riksdagens framställning skett en viss liberalisering av praxis. Ersättning medges numera inte bara vid ömmande omständigheter, utan även särskilda skäl av andra slag anses kunna föranleda ersättning. Därmed har dock inte uppnåtts tillfredsställande möjligheter att få ersättning för inkomstbortfall vid epizootier. På grund av kungörelse den 18 maj 1956 kan ersättning av statsmedel

numera i vissa fall utgå vid ingripanden för att hindra spridning av smittsamma humansjukdomar. I jämförelse med dessa senare ersättningsmöjligheter framstår de förra såsom i flera hänseenden alltför begränsade. Med hänsyn härtill har veterinärstyrelsen hemställt att till epizootibestämmelserna måtte fogas motsvarigheter till vissa bestämmelser i 1956 års kungörelse. För egen del vill jag tillstyrka denna hemställan.

Liksom veterinärstyrelsen anser jag sålunda att särskild bestämmelse bör införas om ersättning för utbetalade löner. I anslutning till 3 § första stycket i 1956 års kungörelse bör här stadgas att, om jordbrukare eller annan företagare åt personal, som på grund av påbjuden isolering av område eller annan dylik åtgärd inte kunnat beredas arbete, i vanlig ordning utbetalat lön, sådan kostnad må ersättas intill 80 procent. För att överensstämma med 1956 års kungörelse bör dock stadgandet innehålla den begränsningen, att ersättning ej må beräknas på lönebelopp i den mån de överstiger 30 kronor för dag. I analogi med nyssnämnda 3 § bör till stadgandet knytas en föreskrift om att ersättning jämväl må kunna utgå för utgift som blivit onyttig genom påbud av nyss angivet slag, såsom att arrende eller hyra måst betalas för område eller lokal som ej kunnat utnyttjas. Vidare bör införas särskild bestämmelse om ersättning till arbetstagare för förlorad arbetsinkomst. Liksom enligt 6 § i 1956 års kungörelse bör härutinnan ersättning kunna erhållas med 80 procent av inkomstbortfallet i den mån detta ej överstiger 30 kronor för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser i annan författning eller genom gottgörelse från arbetsgivare. Ersättning för inkomstbortfall bör dock inte få utgå för längre tid än tre månader.

Dessa nya bestämmelser får givetvis inte medföra någon försämring i ersättningstagarnas ställning. Den nuvarande möjligheten att undantagsvis medge full ersättning bör med andra ord oinskränkt hållas vid makt. Liksom hittills bör alltså den, som vållats väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst, kunna, om särskilda skäl talar därför, få ersättning även i annat hänseende eller med högre belopp än de nya bestämmelserna i och för sig medger. Å andra sidan finner jag i likhet med veterinärstyrelsen inte lämpligt att mjuka upp detta reservstadgande genom att slopa kravet på förekomst av »särskilda skäl». För praxis torde även inom den sålunda givna ramen finnas utrymme att utvecklas vidare. Som en riktlinje bör emellertid alltid gälla, att förlust är ersättningsgill enligt reservstadgandet endast om den framstår som särskilt kännbar för den drabbade. Emellanåt kan en efter omständigheterna jämkad ersättning finnas motiverad. Någon särbestämmelse om gottgörelse för förstörda varupartier och dylikt anser jag mig inte kunna förorda.

De nuvarande bestämmelserna i 8 mom. är inte förbundna med någon föreskrift om avräkning av utfallande försäkringsbelopp. Jag finner inte heller anledning att nu införa dylik föreskrift. Det ligger dock i sakens natur att ersättning inte får bestämmas så, att ersättningstagaren blir överkompenserad.

Jämlikt 8 § i 1956 års kungörelse kan den som själv ådragit sig förlust

eller i vissa hänseenden förfarit otillbörligt, helt eller delvis gå miste om ersättning. I 12 § andra stycket epizootilagen finnes en liknande ehuru mindre omfattande bestämmelse, vilken gäller för ersättningar av nu ifrågavarande slag. Det torde inte vara tillräcklig anledning att i detta sammanhang bygga ut sistnämnda bestämmelse. De ersättningsbeviljande myndigheterna lär knappast underlåta att ändå beakta förefintliga graverande omständigheter.

Det synes böra anförtros åt veterinärstyrelsen att besluta om ersättning enligt de nya reglerna. — Den gällande begränsningen av styrelsens prövningsrätt jämlikt 8 mom. bör enligt min mening vidgas därhän, att styrelsen får befogenhet att tillerkänna en och samma sökande högst 1 000 kronor utöver vad som må tillkomma honom enligt de övriga bestämmelserna. Sökes ytterligare ersättning och finnes yrkandet inte böra avslås, torde frågan böra av styrelsen överlämnas till Kungl. Maj:ts avgörande.

Slutligen vill jag förorda att möjlighet öppnas för provisorisk utbetalning av ersättning i ärende där utredningen ännu är ofullständig men sannolikheten talar för att ersättning kommer att beviljas. En bestämmelse av denna innebörd finnes i 10 § i 1956 års kungörelse. Återbetalningsskyldighet bör föreligga endast om sökanden förfarit svikligt, själv medverkat till den ersatta förlusten eller finnes skyldig till förseelse mot epizootibestämmelserna.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i epizootikungörelsen, som erfordras vid bifall till vad här föreslagits.»

Vad angår *anslagsfrågor m. m.* anför departementschefen följande.

»Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att genomföra de ändringar på veterinärtaxedområdet, som kan påkallas av den föreslagna omläggningen av sjukdomsbekämpandet. Till den av veterinärstyrelsen berörda allmänna revisionen av tjänstetaxan är jag inte beredd att nu taga ställning. — I detta sammanhang torde även få erinras om att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1960 efter framställning av veterinärstyrelsen beslutat vissa höjningar av de arvoden, varom stadgas i veterinärtaxan 13 § 4 mom. första stycket och 5 mom. Beslutet är föranlett av att en justering av dessa arvoden, vilka varit oförändrade sedan år 1957, befunnits påkallad i anledning av en befarad mul- och klövsjukeepizooti.

Mot veterinärstyrelsens beräkning av de kostnader för åtgärder mot nötkreaturstuberkulos och brucellos, som alltjämt skall åvila statsverket, har jag intet att erinra. Då jag i allt väsentligt biträtt styrelsens förslag till nya bestämmelser och åtgärder i dessa ämnen, bör sålunda för budgetåret 1961/62 räknas med 135 000 kronor för tuberkulosbekämpandet och 10 000 kronor för ett brucellosbekämpande, som jämväl skall omfatta den tidigare under posten till övriga åtgärder redovisade svinbrucellosen. I fråga om de angivna kostnaderna för tuberkulosbekämpandet är att märka, att cirka 85 000 kronor av dessa avser en första etapp av slutgenomgången av besättningarna i Skaraborgs län med av staten bekostade tuberkulinprov.

Jag biträder förslaget om en medelsanvisning även för nästa budgetår av 25 000 kronor till undersökning av andra orsaker till smittsam kastning än *Brucella abortus* Bang.

Vad beträffar bekämpandet av salmonellos har veterinärstyrelsen beräknat, att kostnaderna härför blir i stort sett oförändrade. Statsverket har, enligt uppgift från styrelsen, under budgetåren 1957/58, 1958/59 och 1959/60 fått vidkännas utgifter för ändamålet om avrundat 17 200, 100 800 respektive 108 800 kronor. Medelsbehovet för detta ändamål synes således kunna beräknas till 100 000 kronor.

Veterinärstyrelsen har inte ansett sig böra räkna med någon särskild merbelastning av anslaget till följd av de föreslagna ändrade reglerna om ersättning för inkomstbortfall m. m. vid isolering och dylika ingripanden på grund av epizooti. Inte heller jag finner dessa ändringar behöva påverka anslagsberäkningen.

För åtgärder mot hönstypus samt övriga åtgärder till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. har för innevarande budgetår beräknats 310 000 kronor. Belastningen under de tre senast förflutna budgetåren har — om man bortser från kostnaderna för förut nämnda salmonellos- och svinbrucellosbekämpande ävensom från vissa andra, ej längre aktuella kostnader — utgjort cirka 253 000, 181 600 respektive 35 700 kronor. Jag anser mig för budgetåret 1961/62 böra förorda att för nu ifrågavarande ändamål beräknas 180 000 kronor.

I enlighet med det anförda behöver anslaget för nästa budgetår uppföras med (135 000 + 10 000 + 25 000 + 100 000 + 180 000 =) 450 000 kronor.»

Utskottet

Vad departementschefen föreslagit i fråga om åtgärder mot nötkreaturstuberkulos och brucellos biträdades helt av utskottet. Detta innebär att utskottet ej kan ansluta sig till det i motionsparet I: 551 och II: 652 framförda yrkandet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förnyad prövning av frågan om finansieringen av den fortlöpande kontrollen för bekämpande av sagda husdjurssjukdomar, varvid skulle övervägas fördelning av kostnaderna med hälften på statsverket och hälften på djurägarnas organisationer.

Med undantag för vad i det följande sägs har utskottet inga från propositionen avvikande synpunkter vad gäller åtgärder mot salmonellainfektion eller i fråga om anslagsbehovet under nästa budgetår för förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar.

Såväl vid behandlingen av spörsmålet om åtgärder mot salmonellainfektion som i annat sammanhang i propositionen har föreslagits vissa regler för ersättning till djurägare och arbetstagare, som lider ekonomiska förluster till följd av det allmännas åtgärder för att förekomma och bekämpa epizooti. Ämnet har även berörts motionsledes. Skilda meningar har där-

vid kommit till uttryck angående utformningen av ifrågavarande regler för ersättningsbeloppens bestämmande i de olika fallen. Detta gäller ersättningarna till såväl arbetstagare som djurägare och varuhavare. Vid sina överväganden av förevarande problemställning har utskottet funnit sig böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förnyad översyn av ersättningsgrunderna, innan föreskrifter med angivande av dylika grunder utfärdas i administrativ ordning. Vid översynen bör beaktas vad i motionerna I: 553 och II: 654 uttalats angående ersättning till sådana arbetstagare, som lidit förlust av inkomst på grund av epizootibekämpande åtgärder. Utskottet anser att ersättningsbeloppen i sistnämnda fall ej bör bestämmas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit utan vill föreslå att vid omprövningen av frågan eftersträvas bestämmelser som möjliggör en anpassning till inträffande löneförändringar. Reglerna kan exempelvis tänkas utformas så att ersättning utgår med 80 procent av gällande lantarbetarlöner.

I det föregående ej särskilt berörda uttalanden i propositionen föranleder ingen erinran från utskottets sida. Ej heller har utskottet något att invända mot utformningen av de inom jordbruksdepartementet utarbetade förslag till förordningar, vilka Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen antaga. Av vad utskottet anfört i det föregående följer att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna I: 552 och II: 655, I: 553 och II: 654 samt I: 550 och II: 653 i de delar de inte avhandlar ersättningsfrågorna.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 551 och II: 652, såvitt nu är i fråga, antaga de inom jordbruksdepartementet utarbetade förslagen till

a) förordning med vissa bestämmelser till förebyggande av nötkreaturstuberkulos och brucellos hos husdjur;

b) förordning om bekämpande av salomonellainfektion hos djur m. m.;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 550 och II: 653, I: 552 och II: 655 samt I: 553 och II: 654, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i det föregående anfört rörande förnyad översyn av reglerna för statlig ersättning för inkomstbortfall m. m. vid isolering och andra ingripanden på grund av epizooti;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 551 och II: 652, såvitt nu är i fråga, till *Förekommade och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m.* för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor;

B. att riksdagen må lämna utan åtgärd motionerna I: 553 och II: 654, såvitt de ej berörts i det föregående.

Stockholm den 21 mars 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Nord*, Bertil Andersson, Hermansson, Hjalmar Nilsson, Carl Eskilsson, Nils Hansson, Mossberger*, Jonasson, Hedström och Augustsson*;

från andra kammaren: herrar Jonsson i Strömsund, Hægblom*, Lindström, Hansson i Skegrie, fru Lindskog, herrar Arweson, Nilsson i Lönsboda, Lundmark, Jönsson i Ingemarsgården och Hedin.

* Ej närvarande vid justeringen.